

NVE og Miljødirektoratet

Oslo, 1.oktober 2020

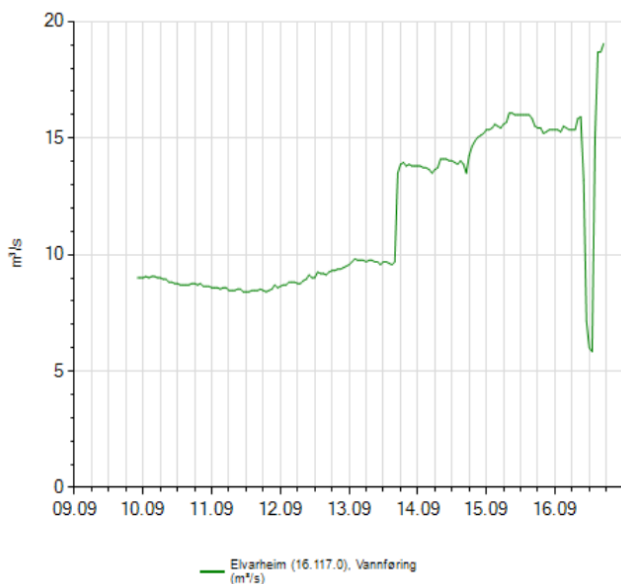
Kopi:
Statkraft

Bekymringsmelding og krav om sanksjoner: brå vannføringsreduksjon i Tokkeåi

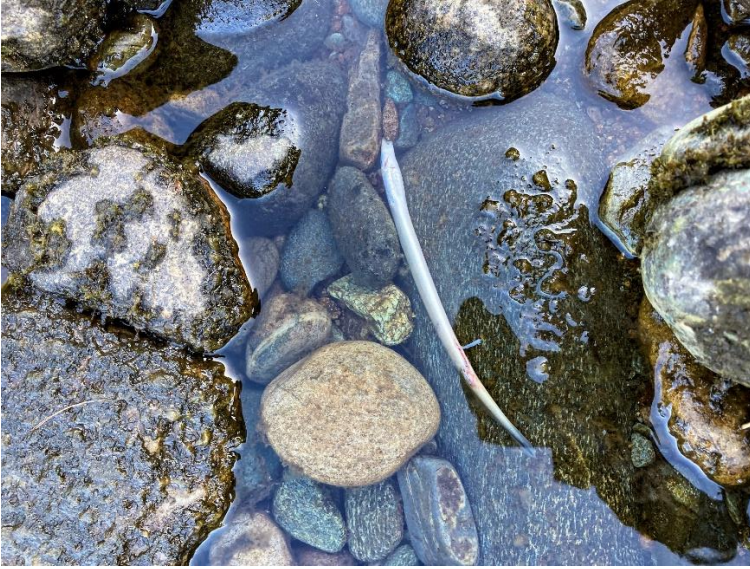
Naturvernforbundet varsler observasjon av sterkt redusert vannføring og død fisk i Tokkeåi 16.september i år, midt i beste oppgangstiden for storaure. Vi ber om at hendelsen undersøkes og det sanksjoneres mot kraftverkseier Statkraft for å sikre at det ikke skjer igjen.

Den 16. september 2020 oppdaget lokale fiskere igjen at Tokkeåi ble brått tørrlagt. Hendelsen ble heller ikke denne gang varslet fra kraftverkseier, hverken i forkant eller etterkant. En sjekk i ettertid hos sildre.nve.no viser vannføringen i Tokkeåi ble brått redusert fra 15.91 m³/s til 5.83 m³/s mellom klokka 09.00 og kl. 13.00. Statkrafts selvpålagte minimumsvannføringskrav er 12 m³/s ved hendelsestidspunkt, for å sikre god økologisk funksjon i vassdraget.

Raske vannføringsendringer som dette er en av de største utfordringene for både ung og voksen storaure i Tokkeåi, samt byttfiskarter og annet liv i elva. Når vannet brått blir borte så strander- og dør det alltid fisk-, bekkeniøye, tre-pigget stingsild og et bredt artsspekter av bunndyr. Slike raske vannføringsendringer i Lio kraftstasjon er et gjentakende problem. Bilder fra hendelsen i Tokkeåi følger under.

Det er verd å minne om at slike hendelser gir negativ påvirkning på alle stadier hos storaure. Denne siste hendelsen inntreffer midt i beste oppgangstid for storaure på veg til gyteplasser i Tokkeåi. Den skjer etter en sommer med stor vannføring i elva og trolig tidligere oppgang enn normalt. Storauren er svært sensitiv for forstyrrelser, spesielt når vannføringen endres brått mot gyting om høsten. Hendelser som dette er særdeles uheldig, og spesielt når de inntreffer såpass ofte.

Hendelsen ble observert ved en tilfeldighet, og det var ikke tid til å organisere systematiske undersøkelser i de tørrlagte områdene. Større fisk vil som regel greie å følge med den synkende vannstanden ut på dypere vann. Årsyngel er imidlertid svært utsatt. Ved slike hendelser finner en også alltid strandede og døende insektlarver av bunndyr som døgnfluer, vårfluer og steinfluer. Disse utgjør viktig mat for fisk. Det ble funnet døde og eksponerte bekkeniøye larver. Bildet viser en død voksen bekkeniøye larve. Hadde den overlevd skulle den antagelig deltatt i gyteleiken for bekkeniøye neste vår/sommer. Bekkeniøye er en art som lever nedgravd i grovt organisk materiale og finkornet grus på grunt vann, og gjerne i bakevjer og dødvannsoner inntil strandkantene. Arten er svært følsom for hurtige vannførings reduksjoner, og det er vanlig å finne strandet og død bekkeniøye når hendelser som den vi opplevde 16. september inntreffer. Bekkeniøye er viktig føde for ung storaure i vekstfase før den blir stor nok til å spise sik og røye i Bandak. Bestanden av bekkeniøye er undersøkt og dokumentert, men overvåkes fortsatt ikke. Observasjoner tilsier at bestanden er svært lav som følge av tidligere manøvrering av Bandak og Tokkeåi.

Nyere forskning tilsier storauren i Bandak- og Tokkeåi er kritisk truet. Årlige gytegroptellinger viser ingen markant forbedring av storaurestammen siden 2015. Genetisk effektiv populasjonstørrelse (N_e) for storaure i Tokkeåi ble beregnet til 54-114 individ i undersøkelser foretatt i 2011-2013. N_e gir antall individer som bidrar med gener til påfølgende generasjoner. Det er et lavt antall. Det er ulike metoder å kategorisere graden av sårbarhet og trussel nivå, men dersom bestandsnivået sammenliknes med de kravene som stilles innen lakseforvaltningen, er situasjonen kritisk for storaurebestanden som gyter i Tokkeåi.

Statkraft har nok en gang brutt sine selvpålagte restriksjoner. Både for minimumvannføring på 12 m³/s (innført 2010) og «skånsom» nedstenging (innført i 2004). Resultatet av hendelser lik den som skjedde 16. september mener vi er sterkt medvirkende til at vi ikke opplever bedring av økosystemet i Bandak- og Tokkeåi. Skal storaure bestanden i Bandak- og Tokkeåi bevares, og utvikles til å bli livskraftig i et lengre perspektiv, må en sikre at brå utfall i vannføring aldri inntreffer.

Vi ber NVE og Miljødirektoratet undersøke hendelsen og gi nødvendige sanksjoner. Vi ber også om at disse forholdene tas inn i vilkårsrevisjonene for Statkraft.

Vennlig hilsen

Silje Ask Lundberg
leder, Naturvernforbundet

Bjørn Olav Haukelidsæter
Naturvernforbundet i Midt-Telemark.